

Prof. dr. doc. GR. POȘEA și O. MINDRUȚ

Intenția noastră este de a sesiza, cu oarecare argumente, faptul că zona Deva poate să capete un loc important în turismul național și chiar internațional. A devenit de pe acum binecunoscută multitudinea excursiilor organizate sub titulatură ca : „Turul mănăstirilor din Moldova”, „Valea Prahovei”, „Excursii pe litoral” ș.a. Desigur, în planul fiecărei excursii intră multe alte obiective, dar țelul principal, iar uneori numai simbolul lor rămâne cel indicat în titlatură. Un asemenea simbol și țel credem că poate deveni vizitarea cetăților dacice și romane din jurul Devei, care pe lângă acestea mai concentrează și multe alte obiective, precum și un cadru natural deosebit de căutat de turiști. La aceasta se adaugă și faptul că în drumul de la București spre Deva sau invers există o variație deosebită de peisaje și obiective turistice.

Pe lângă simbolul amintit, Deva a avut și are avantajul că este situată într-o depresiune cu multe deschideri spre alte zone : pe Mureș către Transilvania sau către Cîmpia de Vest, pe Bistra către Banat, pe Jiu către Oltenia, peste o înșeuare joasă către depresiunile din inima Apusenilor și către Oradea. Este vorba de o zonă de munți formați din roci dure, sfărâmați tectonicește în niște horsturi care s-au înălțat (Poiana Ruscăi), Retezat, Sebeș, iar pe de altă parte porțiuni de aceeași placă muntoasă care s-au scufundat dînd o serie de depresiuni și culoare, pe care văile sau pragurile joase le-au unit între ele. De pe vremea dacilor, sau și mai înainte, aceste locuri de contrast și de convergență sub aspectul drumurilor și legăturilor în general au fost mai intens folosite de om, iar așezările situate în aceste locuri au fost mai proaspete, dar uneori și mult tulburate de marile evenimente ale istoriei. Desigur, unele avantaje așa-zise naturale, pe care le au anumite locuri sau localități, au importanță diversă în funcție de etapa socială a dezvoltării populației de pe un teritoriu sau dintr-o țară ; unele însă se păstrează chiar dacă folosirea lor capătă un conținut nou. Romanii au dezvoltat și ei din plin aceste locuri. În vremea noastră turismul a căpătat o mare dezvoltare și concentrările de drumuri către anumite zone au o mare importanță în acest sens. Turiștii umblă mult după o anumită natură, precum și după obiective social-culturale, istorice, etnografice etc. Zona Devei a concentrat multe urme ale istoriei de început a poporului român și ea trebuie popularizată intens și în acest sens.

Pornind de la aceste aspecte redat sumar, zona respectivă se mai impune și prin altele, care vin să completeze argumentele de „ordin turistic”, printre care convergența de drumuri, frumusețea și diversitatea naturii sînt de asemenea foarte importante.

Este știut că, în ansamblu, județul Hunedoara are un potențial turistic ridicat, a cărui valorificare îl situează pe unul dintre primele locuri, la nivel național*). În cadrul județului se pot contura mai multe **zone turistice** (naturale, istorico-etnografice, mixte, preurbane), **localități**, **obiective și puncte turistice**.

*) Gr. Poșea, N. Popescu, M. Jelenicz : „Zonarea județelor din România după potențialul turistic”. Lucr. col. Geogr. turism, București, 1968.

Județul – în spațiul lui administrativ – reprezintă cea mai nimerită unitate teritorială pentru depistarea, amenajarea și punerea în circuitul local sau național a diferitelor componente ale potențialului turistic.

1. Potențialul turistic.

a) **Potențialul de poziție** al județului se referă la situarea sa în cadrul țării, la intersecția unor axe de mare importanță în circulația turistică națională și internațională, cum ar fi: Arad-Deva-Sibiu; Oradea-Deva; Deva-Petroșani-Tg. Jiu; Deva-Hațeg-Lugoj.

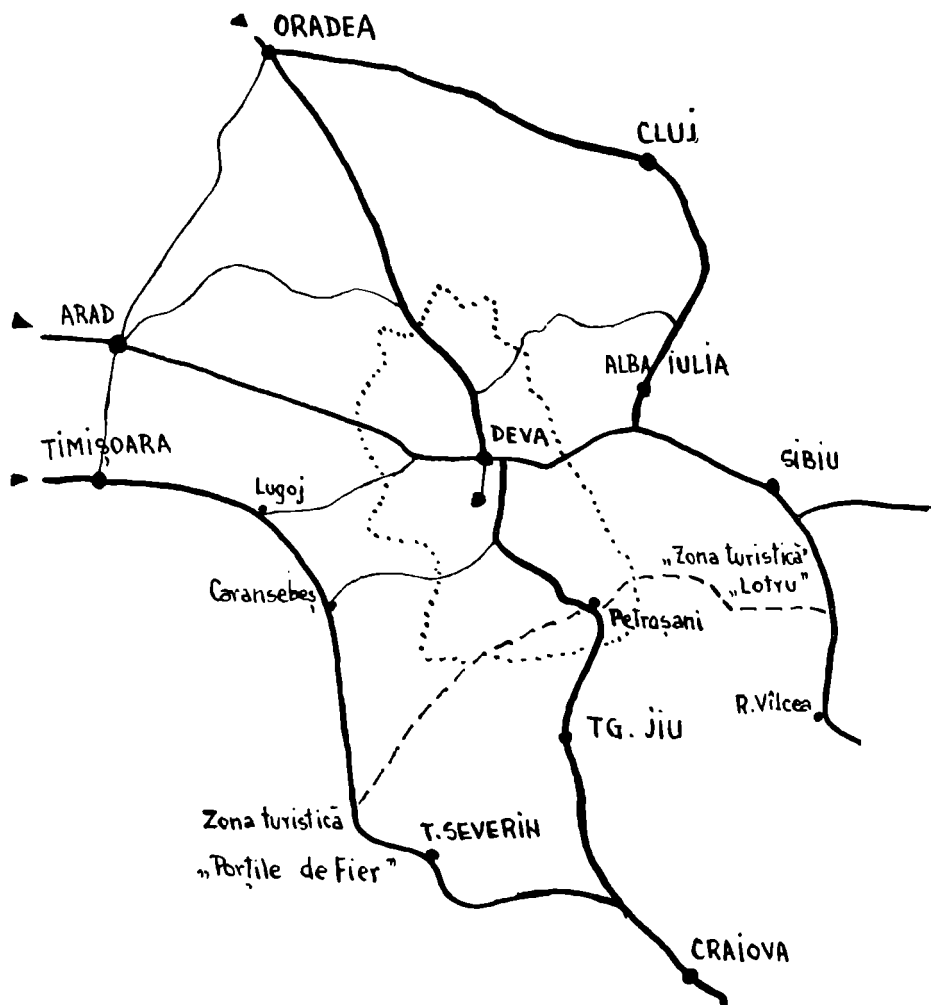

Fig. 1. — Locul județului Hunedoara în circulația turistică

b) **Potențialul natural** (fizico-geografic), de o excepțională valoare și diversitate, este dat de prezența unor masive muntoase înalte (Retezat, Paring, Sebeș, Godeanu) sau mai joase (Poiana Ruscăi, Munții Metaliferi, Zarand), a unor zone

depressionare (Hațeg, Hunedoara, Petroșani, Brad), a unor văi cu un pitoresc deosebit (Crișul Alb, Mureș, Strei, Cerna, Jiu). La acestea se adaugă prezența unor zone cu o vegetație caracteristică, a unor monumente ale naturii, rezervații, mai ales a Parcului Național Retezat. Toate conferă județului posibilități foarte mari de atracție turistică.

c) **Potențialul istorico-etnografic** prezintă, de asemenea, o excepțională premisă a turismului, datorită existenței unor **obiective de mare valoare, dintre care amintim înainte de toate așezările dacice din Munții Orăștiei**, apoi centrele urbane Deva, Hunedoara, Orăștie (cu obiectivele lor), Țara Hațegului, Țara Moșilor Crișeni, Țara Pădurenilor, Valea Jiului (fiecare cu obiectivele și specificul lor).

Insistăm asupra importanței deosebite a teritoriului județului Hunedoara ca unul din leagănele cu multe urme din istoria poporului român, centru economic, administrativ, politic al Daciei, ulterior al provinciei romane Dacia (capitala Sarmizegetusa), ca regiune de evidentă continuitate istorică, etnică, lingvistică etc., ceea ce-i conferă o importanță și valoare cu totul particulară.

2. Zonă cu multiple trasee turistice.

Din modul de răspândire a obiectivelor turistice din județul Hunedoara se poate deosebi o zonă **turistică imediată** (a Devei) și **una îndepărtată**.

Zona turistică imediată, centrală, cu un caracter complex, ar cuprinde orașele Deva, Hunedoara, Simeria, Orăștie. Zona turistică îndepărtată cuprinde și masivele Retezat, Paring, depresiunile Petroșani, Brad, defileul Jiului etc.

Cele mai importante trasee turistice, care urmăresc câteva axe preferențiale, și care permit efectuarea unor excursii de o zi, ar fi :

– de-a lungul traseului Deva-Arad, se poate vizita centrul roman de la Micia (Vețel), fortăreața medievală (sec. XIV) de la Brănișca, apoi Săvirșinul, Lipova-Radna (cu obiectivele lor), podgoria Aradului (Păuliș, Miniș) și orașul Arad;

– pe traseul Deva-Brad-Oradea se pot vizita pădurea de stejar Bejan-Deva (monument al naturii), comuna Crișenilor (o biserică foarte veche), orașul Brad (Muzeul aurului), Țebea (gorunul lui Horia), Baia de Criș (deviația spre Cheile Ribicioarei), stațiunea balneoclimaterică de importanță republicană de la Vața de Jos, comuna Hălmagiu (tîrguri), Virfurile (biserică veche, drum spre muntele Găina, bifurcație spre Arad), Vașcău (platoul carstic, izbulcul Călugări), Orașul Dr. Petru Groza, Rieni (biserică), Beiuș (cu obiectivele sale), Băile Felix și „1 Mai”, Oradea. De la acest traseu se pot face deviații spre zona centrală a Bihorului (Scărișoara, Sighiștel, Padiș) și Munții Pădurea Craiului (peștera Meziad, cheile Roșiei). Asfaltarea acestei șosele i-a mărit mult importanța și circulația. De la Brad se poate ajunge și la Detunata, la Abrud, în inima Țării Moșilor.

– pe traseul Deva-Simeria-Orăștie-Sebeș se pot vizita : Simeria (cu parcul dendrologic), Măgura Uroiului, comuna Turdaș (descoperiri arheologice), orașul Orăștie (cu obiectivele lui) cetățile dacice de pe valea Grădiștei, stațiunea balneoclimaterică Geoagiu, Vințu de Jos, orașul Sebeș (cu Rîpa Roșie), orașul Alba Iulia (cu obiectivele sale) etc.

– pe traseul Deva-Hunedoara-Hațeg-Petroșani se pot vizita : orașul Hunedoara (cu obiectivele lui), orașul Hațeg (cu rezervația de zimbri), ruinele de la Sarmizegetusa, biserica de la Densuș, zona carstică de la Ohaba Ponor, comuna Bănița (ruine), orașul Petroșani (și obiectivele din Valea Jiului). Menționăm

că acest traseu permite accesul spre câteva zone de interes natural, foarte importante, cum ar fi masivul Retezat (cu lacurile glaciare, parcul național), Munții Sebeșului, Munții Paringului. Tot de aici se poate face legătura, de la Hațeg, prin Poarta de Fier a Transilvaniei, pe valea Bistrei pînă la Caransebeș ;

– tot din Deva se poate ajunge în Munții Poiana Ruscăi, în așa-numitul ținut al pădurenilor, de un mare interes etnografic și folcloric.

Vom menționa și două principale trasee de **excursii cu plecarea din București**, avînd ca obiective zona turistică Deva, fie în sens restrîns, fie în sens larg ;

– București-valea Oltului-Sibiu-Deva (o zi, cu dormit la Deva); de aici s-ar putea vizita, în ziua următoare, Hunedoara, Hațegul (parcul zimbriilor, Sarmizegetusa), cu întoarcere pe la Petroșani, defileul Jiului, zona subcarpatică Oltenia ; de la Hațeg, există posibilitatea continuării drumului pe valea Bistrei (Porțile de Fier ale Transilvaniei), la Caransebeș, cu întoarcere pe la Orșova și Porțile de Fier.

– București-Tg. Jiu-defileul Jiului-Petroșani-Hațeg-Deva și de aici la Brad – pasul Vulcan și Detunata, cu întoarcere la Deva, sau continuarea drumului pe Arieș spre Turda, sau pe Ampoi spre Alba Iulia.

3. **Circulația turistică** este un fenomen care se pare că deja a depășit dotarea actuală turistică, indicînd prin ea însăși valoarea regiunii. Circulația de turism este într-o continuă creștere în ultimii ani. La Deva se înregistrează peste 20 000 de turiști anual (1/2 din populația orașului), la care se adaugă aproape 5 000 de turiști străini, în tranzit. Turiștii români dar și cei străini se opresc în general la Deva ; această constatare reprezintă un bun indicator pentru studiul tendințelor circulației turistice. Avînd în vedere deschiderea recentă a punctului de frontieră Nădlac (îngă Arad) și a modernizării drumului pe Vașcău-Brad, putem presupune o creștere considerabilă a turismului de tranzit internațional, mai ales pe axa Arad-Deva-Sibiu și Oradea-Brad-Deva, ceea ce impune o dezvoltare a bazei turistice (a dotărilor).

4. Propuneri pentru dezvoltarea turismului în perspectivă.

a) O primă necesitate ce se întrevede din creșterea circulației turistice este aceea a creării unui **Centru turistic de importanță internațională**. Acest centru ar putea fi situat la Deva, eventual cu extinderea spre Simeria. El s-ar bucura de o poziție centrală în cadrul zonei și a județului. Acesta ar permite turiștilor vizitarea unor obiective foarte variate, prin excursii de o zi (dus-întors), sau prin tranzit (fără întoarcere la Deva). Un fapt deosebit poate atrage atenția în ceea ce privește rolul unui asemenea centru în circulația internațională: situarea lui la sfîrșitul unei zile de drum auto pentru cei care vin dinspre Arad și Oradea, dar și dinspre București, în sens invers.

b) O altă necesitate se referă la lărgirea bazei de dotări turistice, prin construcția unor hoteluri, campinguri, prin modernizarea unor șosele etc. Modernizarea drumurilor este necesară și pe traseul Brad-Abrud și pe valea Nucșoarei (pentru a se putea permite un acces spre Retezat) și șoseaua spre cetățile dacice din Munții Orăștiei. Se poate întrevede, în acest sens, rolul deosebit în turism pe care îl va avea construirea (și modernizarea) unei șosele „intracarpatică” ce pornește de la Băile Herculane, pe valea Cernei pînă în depresiunea Petroșani, iar de aici, peste Paring în valea Lotrului. Această șosea va avea un rol cu totul deosebit în turismul județului, deoarece va permite cel mai ușor acces spre Paring, va scurta și intensifica legăturile cu două noi obiective turisti-

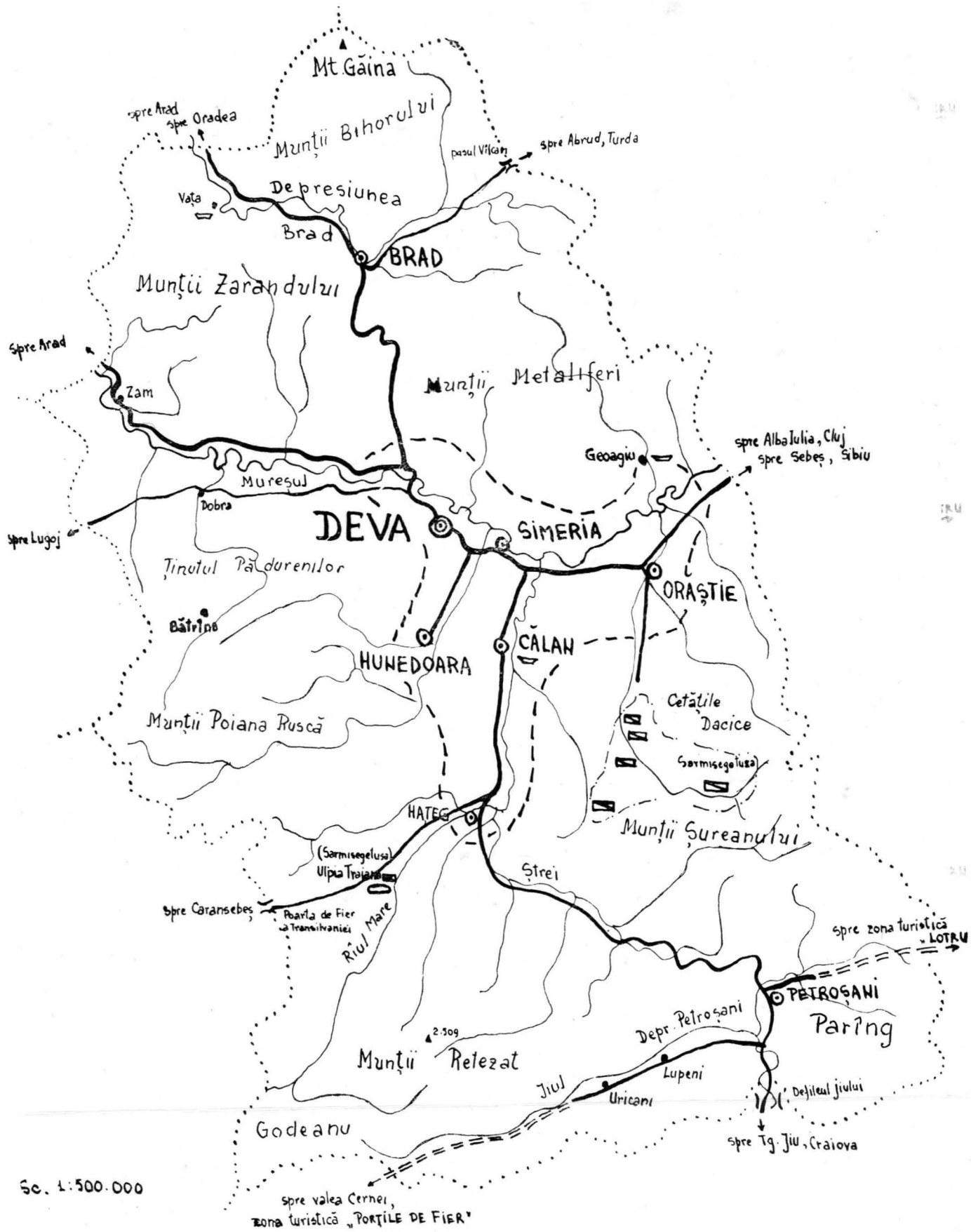

Fig. 2. — JUDEȚUL HUNEDOARA și obiective turistice

ce de mare importanță republicană ; complexul turistic „Orșova-Porțile de Fier” și complexul turistic „Lotru”.

c) Luarea în studiu pe plan local (județean) și pe plan național a posibilităților de valorificare în perspectivă a acestei zone.

d) O altă necesitate se referă la dezvoltarea posibilităților și mijloacelor de informare a turiștilor asupra acestei zone, prin popularizarea obiectivelor turistice în diferite publicații, și mai ales prin editarea unor ghiduri pe zone geografice și turistice mai mici, și a unui ghid al județului.

Incheind vom aminti din nou locul foarte bun pe care îl ocupă județul Hunedoara în turism – ca potențial și convergențe în circulație. Acestea constituie o premisă favorabilă pentru dezvoltarea în continuare a turismului, în perspectiva creșterii fluxului intern și de tranzit internațional (mai ales pe valea Mureșului), și a apariției unei noi axe, Porțile de Fier-valea Cernei-Petroșani-Parîng-Lotru. Subliniem de asemenea rolul pe care îl poate avea un **Centru turistic de importanță internațională** (pe valea Mureșului) în valorificarea obiectivelor turistice de aici și care să poarte ca emblemă simbolul dacic.

DEVA — NATIONAL TOURISTIC ZONE

Prof. dr. doc. Grigore Posea, O. Mindruț

R é s u m é

The authors render evident the touristic potential (positional, natural and historic—ethnographical one) of Deva and the surrounding region defining it as a zone with multiple touristic directions, suggesting proposals for the prospect for the future development of the tourism.